

Werkgelegenheid, lonen en koopkracht in 2004 en 2005 ¹⁾

Het Centraal Planbureau verwacht in 2004 een afname van de werkgelegenheid en een toename van de werkloosheid. In 2005 zal door de verbeterende conjunctuur de werkgelegenheid niet verder teruglopen. De werkloosheid blijft echter toenemen. De loonstijging zal in 2004 en 2005 verder afvlakken. Voor beide jaren wordt over de hele linie koopkrachtverlies verwacht. Huishoudens met kinderen en 65-plussers gaan er relatief weinig op achteruit.

1. Werkgelegenheid daalt in 2004, stabiliseert in 2005

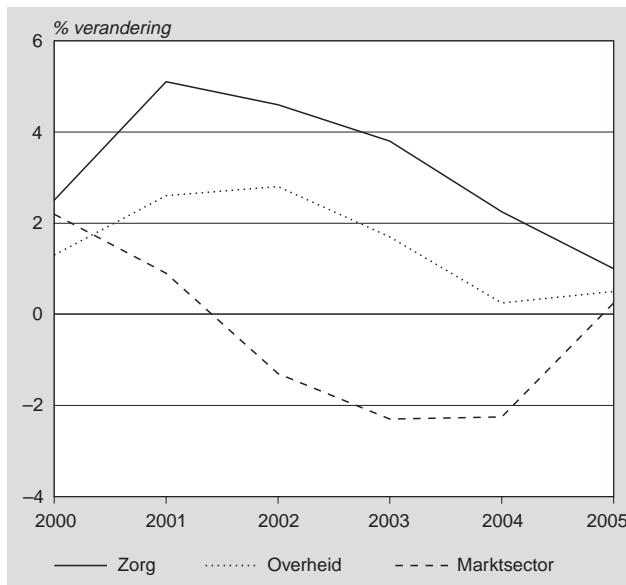
Hoewel de economie in 2004 beter presteert dan een jaar eerder, is hiervan op de arbeidsmarkt nog maar weinig te merken. De werkgelegenheid in arbeidsjaren zal naar verwachting in 2004 met 1¼ procent afnemen, de grootste daling in twintig jaar. Het is overigens gebruikelijk dat de werkgelegenheid niet meteen beïnvloed wordt door beginnend conjunctureel herstel. De arbeidsmarkt reageert meestal met enige vertraging op de conjunctuur. Daardoor kwam de economische recessie, die in het tweede kwartaal van 2003 zijn dieptepunt bereikte, pas begin 2004 tot uiting in een scherpe daling van de werkgelegenheid. Het tweede kwartaal van 2004 liet echter al een minder scherpe daling zien.

De meeste arbeidsmarktindicatoren met voorspellende waarde laten in 2004 een gematigd positieve ontwikkeling zien. De daling van het aantal vacatures is tot stilstand gekomen en het aantal uitzenduren nam in het eerste kwartaal van 2004 minder sterk af dan in voorgaande kwartalen. Het aantal faillissementen is in het tweede kwartaal van 2004 zelfs gedaald. Alleen de toename van het aantal ontslagaanvragen bleef in het eerste kwartaal onveranderd hoog. Al met al wordt voor 2005 geen verdere afname van de werkgelegenheid verwacht. Het herstel van de productie in 2004, de gematigde loonontwikkeling en het gematigde herstel van de bedrijfswinsten hebben een licht positief effect op de vraag naar arbeid in 2005.

De teruggang van de werkgelegenheid in 2004 is volledig toe te schrijven aan de marktsector. Het is het derde opeenvolgende jaar van verlies van werkgelegenheid in deze sector, vooral bij de industrie, de bouwnijverheid en de financiële en zakelijke dienstverlening. De zorgsector blijft met 2¼ procent in 2004 en 1 procent in 2005 de grootste motor van de werkgelegenheidsgroei, hoewel het tempo minder hoog ligt dan in voorgaande jaren. Ook bij de overheid zal de ontwikkeling van de werkgelegenheid in 2004 en 2005 gunstig afsteken bij de marktsector. Tegenover inkrimping van personeel bij het openbaar bestuur en defensie staat uitbreiding bij het onderwijs, en in iets mindere mate bij justitie en politie.

De ontwikkeling van de werkgelegenheid wordt in 2005 beïnvloed door de invoering van de wet Verlenging Loonbetalingsverplichting (VLZ) in 2004. Door deze wet moeten werkgevers voortaan hun zieke werknemers niet één, maar twee jaar doorbetalen. Het tweede ziektejaar stro-

1. Werkgelegenheid van werknemers in arbeidsjaren

Bron: Macro Economische Verkenning 2005 (CPB).

men deze werknemers dus niet uit naar de WAO, maar blijven ze op de loonlijst van het bedrijf staan en worden geteld als werknemer. De invoering van de VLZ heeft dus een zuiver statistisch effect op de werkgelegenheid. Bij correctie hiervoor wijzigt de werkgelegenheidsgroei in de marktsector van ¼ procent groei in 2005 in een afname van ¼ procent.

2. Werkloosheid blijft toenemen

De werkloosheid zal naar verwachting in 2004 oplopen tot 495 duizend personen, ofwel 6,5 procent van de beroepsbevolking. Het lichte herstel van de vraag naar arbeid in 2005 is niet sterk genoeg om de groei van het arbeidsaanbod op te vangen. Daardoor zal de werkloosheid in 2005 verder stijgen naar 550 duizend personen. Dit is 7 procent van de beroepsbevolking.

De groei van het arbeidsaanbod zal in 2004 ongeveer 30 duizend personen bedragen en in 2005 ongeveer 95 duizend personen. Het arbeidsaanbod neemt in 2004 en 2005 toe doordat jongere generaties vrouwen vaker werken dan oudere generaties en doordat een aantal beleidsmaatregelen een positief effect hebben. Met name de hervormingen in de WW spelen een rol. Per augustus 2003 is de vervolgtuitkering WW afgeschaft en per januari 2005 verdwijnt de kortdurende WW-uitkering. Verder hebben de herkeuringen in de WAO die per oktober 2004 zullen beginnen een belangrijk effect. In mindere mate is ook de overgang van VUT naar prepensioen van invloed. In 2005 zal de invoering van de VLZ een belangrijke rol spelen. Een negatief effect op het arbeidsaanbod gaat uit van de vergrijzing en van de conjunctuur. Met name in 2004 zullen door de economische tegenwind veel mensen ervan af zien een baan

Staat 1
Beroepsbevolking en werkloosheid

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>% verandering t.o.v. voorgaand jaar</i>						
Beroepsbevolking	2,3	1,6	0,6	0,8	½	1¼
<i>1 000 personen</i>						
Werkloze beroepsbevolking	270	252	302	396	495	550
Werkloosheids- en bijstandsuitkeringen	623	572	572	640	715	750
<i>% van de beroepsbevolking</i>						
Werkloze beroepsbevolking	3,6	3,3	4,0	5,1	6½	7
Werkloosheids- en bijstandsuitkeringen	8,3	7,5	7,5	8,3	9¼	9½
<i>%</i>						
Verhouding inactieven/actieven	66,7	65,9	66,3	67,5	69½	70½

Bron: Macro Economische Verkenning 2005 (CPB).

te zoeken omdat ze daar weinig van verwachten. In 2005 zal dit effect aanzienlijk minder sterk zijn.

Het aantal inactieven ten opzichte van het aantal actieven (de i/a ratio) zal zowel in 2004 als in 2005 stijgen. Veruit het grootste deel van de stijging in 2004 wordt verklaard door de toename van de werkloze beroepsbevolking met 100 duizend personen. De stijging van het aantal werkloosheids- en bijstandsuitkeringen is geringer en bedraagt naar verwachting 65 duizend personen. In 2004 zal vooral het aantal WW-uitkeringen toenemen. Mensen die hun baan kwijtraken komen vaak eerst in aanmerking voor een WW-uitkering om pas daarna in de bijstand te belanden. Voor 2005 wordt een geringe afname van het aantal WW-uitkeringen verwacht, voornamelijk door de al genoemde wetswijzigingen in de WW. Het aantal personen in de bijstand zal echter aanzienlijk stijgen. Dit komt doordat de versoering van de WW, het herkeuren van WAO-ers en de afschaffing van gesubsidieerde banen ertoe zal leiden dat meer mensen op de bijstand aangewezen zullen zijn.

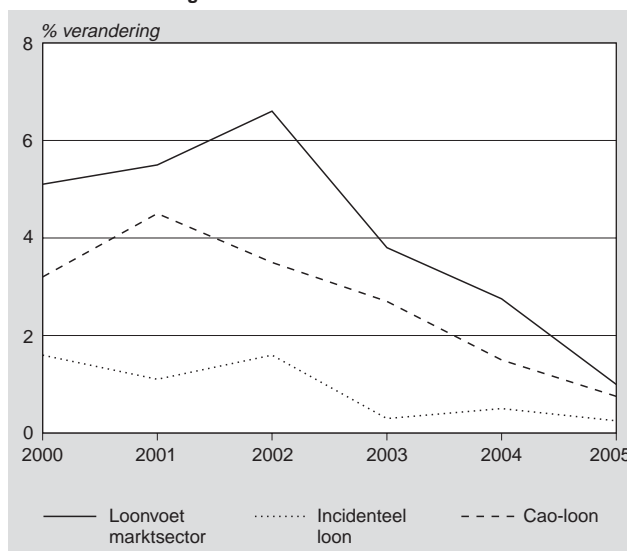
3. Loonstijging vlak af

De stijging van de cao-lonen neemt naar verwachting in 2004 en 2005 af. Voor 2004 wordt een cao-loonstijging van 1½ procent geraamd en voor 2005 een stijging van ¾ procent. De matiging van de cao-lonen hangt samen met de lage inflatie en de stijging van de werkloosheid. De weer groeiende arbeidsproductiviteit kan echter een positief effect op de cao-loonstijging hebben. Het Najaarsakkoord van 2003, waarin afgesproken werd de nullijn voor cao-lonen te hanteren, heeft slechts een beperkt effect. Dit komt doordat veelvuldig gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid afspraken te maken over eenmalige resultaatafhankelijke beloningen en vergoedingen voor gestegen ziektekosten. Ook het kabinetsvoornemen om in 2005 cao's die niet voldoen aan de nullijn niet algemeen verbindend te verklaren zal waarschijnlijk weinig effect hebben op de ontwikkeling van de cao-lonen. Dit heeft te maken met het kleine aantal

werknemers dat door een algemeen verbindend verklaring onder een cao valt (ongeveer 8 procent van alle werknemers) en het geringe effect dat een algemeen verbindend verklaring heeft op het loon van individuele werknemers.

Voor 2004 is voor ongeveer de helft van de werknemers al een cao afgesloten. Bij de rest van de werknemers liggen de cao-lonen al voor een gedeelte van het jaar vast. Mede door de langdurige onzekerheid over de uitkomsten van het overleg tussen kabinet en sociale partners zijn er echter nog nauwelijks cao's voor geheel 2005 afgesloten. Daarom is de cao-loonstijging in de marktsector voor 2005 gekoppeld aan de ontwikkeling van de inflatie. Bij een inflatie van 1¼ procent komt de cao-loonstijging op jaarbasis uit op ¾ procent. De geraamde cao-loonstijging is lager dan de inflatie, omdat de cao-lonen in de zorg en bij de overheid naar verwachting amper zullen toenemen.

2. Loonontwikkeling in de marktsector

Bron: Macro Economische Verkenning 2005 (CPB).

De loonvoet in de marktsector zal in 2004 uitkomen op 2¼ procent en in 2005 op ½ procent. Na de periode 2000–2002 waarin de loonvoet ieder jaar meer dan 5 procent steeg is nu dus sprake van een sterke afvlakking. Dit is niet alleen het gevolg van de lagere cao-loonstijging, maar ook van de gunstigere ontwikkeling van de sociale lasten voor werkgevers.

Zowel voor de ontwikkeling van de loonvoet in de marktsector als voor het incidenteel loon geldt dat zij in 2005 lager uitvallen door de verlenging van loondoorbetalingsverplichting bij ziekte (VLZ). Wanneer gecorrigeerd wordt voor de invoering van de VLZ, zou de incidenteel loonontwikkeling in 2005 niet min ¼ procent maar plus ¼ procent zijn, en zou de loonvoet voor de marktsector uitkomen op 1 procent in plaats van ½ procent.

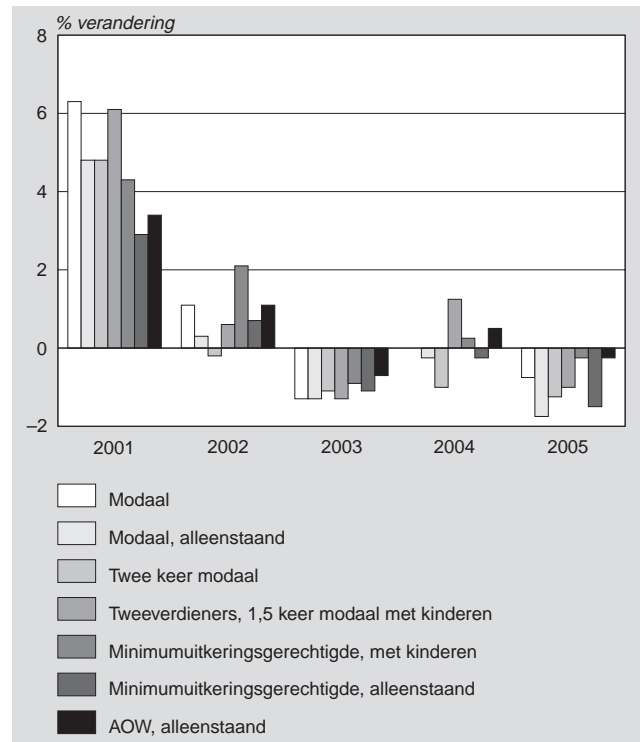
4. Koopkrachtdaling in 2005

In de ramingen voor 2004 en 2005 zal de koopkracht van huishoudens in doorsnee afnemen met respectievelijk ¼ procent en 1 procent. De ontwikkeling van de koopkracht van werknemers in de collectieve sector steekt ongunstig af bij die van de overige werknemers. Dit komt door de geringe cao-loonstijging in de collectieve sector, de verdere toename van de pensioenpremies en de invoering van een middelloonstelsel.

Bijna alle huishoudens zullen in 2005 een koopkrachtdaling ondervinden. Oorzaken hiervan zijn de inflatie, die met 1¼ procent hoger uitkomt dan de cao-loonstijging, en de afschaffing van de Zalmsnip, waardoor een korting van 45 euro op de lokale lasten wegvalt. Daarnaast stijgen de belastingtarieven in de eerste twee schijven. Uitkeringsgerechtigden ondervinden nadeel van de bevrozing van de uitkeringen en de bezuinigingen op de huursubsidie.

Huishoudens met kinderen gaan er over het algemeen minder op achteruit dan huishoudens zonder kinderen. De verhoging van de kinderkorting met 135 euro is gunstig voor huishoudens met kinderen en een inkomen tot 30 duizend euro. Daarnaast is voor werkende tweeverdieners en werkende alleenstaande ouders de hogere aanvullende

3. Koopkracht standaard huishoudens

Bron: Macro Economische Verkenning 2005 (CPB).

combinatiekorting positief. De ontwikkeling van de koopkracht van alleenstaande 65-plussers steekt met -¼ procent in 2005 gunstig af bij die van uitkeringsgerechtigden en werkenden. Dit is een gevolg van de nieuwe bruto toeslag op de AOW van 60 euro en de verhoging van de (alleenstaande) ouderenkorting.

Noot bij de titel

¹⁾ Bijdrage van het Centraal Planbureau (CPB). Dit artikel is een bewerking van het hoofdstuk Arbeid en Inkomen uit de Macro Economische Verkenning 2005. Het CPB maakt onafhankelijke, wetenschappelijke en actuele prognoses die van belang zijn voor beleidsmakers. De verantwoordelijkheid voor gegevens en opvattingen in dit artikel berust bij het CPB.

Tabel 1
Werkgelegenheid

	2003	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	<i>x 1 000</i>	<i>% mutatie op jaarbasis</i>					
Personen							
Totaal	8 294	2,2	2,1	0,4	-0,4	-1	½
Vanaf 12 uur per week	7 300	2,8	1,9	-0,1	-0,5	-1	½
Arbeidsjaren							
Totaal	6 439	1,8	1,3	-0,1	-1,0	-1¼	¼
w.v.							
werknemers bedrijven	4 911	2,2	1,5	-0,5	-1,4	-1½	¼
w.o.							
marktsector	4 140	2,2	0,9	-1,3	-2,3	-2¼	¼
zorg	711	2,5	5,1	4,6	3,8	2¼	1
zelfstandigen	743	-0,2	-0,7	-0,7	-0,8	-½	-½
overheid	785	1,3	2,6	2,8	1,7	¼	½

Bron: Macro Economische Verkenning 2005 (CPB).

Tabel 2
Uitkeringsvolume

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>1 000 uitkeringsjaren</i>							
AOW	2 171	2 192	2 213	2 236	2 264	2 295	2 330
ANW	143	138	134	130	125	120	115
Ziektewet	363	381	389	389	347	340	365
AAW/WAO	766	788	798	806	811	795	760
WW	221	184	172	185	235	285	275
ABW (in personen)	384	348	328	319	328	345	395
Totaal	4 049	4 031	4 033	4 065	4 109	4 185	4 240
<i>1 000 arbeidsjaren</i>							
Actieven (excl. ziekteverzuim)	5 946	6 042	6 117	6 132	6 092	6 015	6 010
<i>inactieven per 100 actieven</i>							
i/a ratio	68,1	66,7	65,9	66,3	67,5	69½	70½

Bron: Macro Economische Verkenning 2005 (CPB).

Tabel 3
Loonontwikkeling in de marktsector

	2001 ¹⁾	2002	2003	2004	2005
<i>% verandering</i>					
Cao-loon	4,2	3,5	2,7	1½	¾
Incidenteel loon	2,8	1,6	0,3	½	-¼
Bruto loon	7,0	5,1	3,0	2	½
Sociale lasten werkgevers	-1,5	1,5	0,8	1	0
Loonvoet marktsector	5,5	6,6	3,8	2¾	½
Effect loonkostensubsidies	0,1	0,0	0,2	¼	¼
Loonvoet incl. loonkostensubsidies	5,6	6,5	4,0	3	¾

Bron: Macro Economische Verkenning 2005 (CPB).

¹⁾ De bruteringsoperatie van de overhevelingstoeslag in 2001 is geboekt als een stijging van de incidentele looncomponent met 1,7 procent en een overeenkomstige daling van de sociale lasten werkgevers.

Tabel 4
Koopkracht standaard huishoudens

	2001	2002	2003	2004	2005
<i>% verandering</i>					
Modaal	6,3	1,1	-1,3	0	-¾
Modaal, alleenstaand	4,8	0,3	-1,3	-¼	-1¾
Twee keer modaal	4,8	-0,2	-1,1	-1	-1¼
Tweeverdieners, 1,5 keer modaal met kinderen	6,1	0,6	-1,3	1¼	-1
Minimumuitkeringsgerechtigde, met kinderen ¹⁾	4,3	2,1	-0,9	¼	-¾
Minimumuitkeringsgerechtigde, alleenstaand ¹⁾	2,9	0,7	-1,1	-¾	-1½
AOW, alleenstaand	3,4	1,1	-0,7	½	-¼

Bron: Macro Economische Verkenning 2005 (CPB).

¹⁾ De koopkracht van huishoudens op minimumniveau met huursubsidie neemt in 2004 en 2005 ½ tot 1 procentpunt minder toe door de verlaging van de huursubsidie met 12 euro per maand per 1 juli 2004 en 2,28 euro per maand per 1 juli 2005.